

ЗА БЪЛГАРСКАТА ДИАСПОРА – ПРЕДСТАВИТЕ ЗА РОДНОТО

ЗА БЪЛГАРСКАТА ДИАСПОРА

ПРЕДСТАВИТЕ ЗА РОДНОТО

ЗА БУКВИТЕ
ДОПЪЛНИТЕЛНИ

**ЗА БЪЛГАРСКАТА ДИАСПОРА – ПРЕДСТАВИТЕ
ЗА РОДНОТО**

**ON THE BULGARIAN DIASPORA – NOTIONS
OF WHAT IS NATIVE**

ЗА БУКВИТЕ
ЗЪПНЕМЕНХЪ

Сборникът е научен продукт, създаден с подкрепата на Фонд „Научни изследвания“ на Министерството на образованието и науката на Република България в рамките на научноизследователския проект „Булгарика – културологичен профил на българската диаспора“, реализиран по договор № КП-06-ОПР 05/10 от 17.12.2018 г.

Екипът на проекта носи цялата отговорност за съдържанието на сборника и при никакви обстоятелства не може да се приеме като официална позиция на Фонд „Научни изследвания“ или на Министерството на образованието и науката.

© проф. д-р Боряна Бужашка, проф. д.ф.н. Ваня Добрева, съставители, 2022

© доц. д-р Нина Дебрюне, научен рецензент, 2022

© доц. д-р Диана Стоянова, научен редактор, 2022

© д-р Ралица Йотова, дизайн на корицата, 2022

© Академично издателство „За буквите – О писменехъ“, 2022

ISBN 978-619-185-544-5

**ЗА БЪЛГАРСКАТА ДИАСПОРА –
ПРЕДСТАВИТЕ ЗА РОДНОТО**

**ON THE BULGARIAN DIASPORA –
NOTIONS OF WHAT IS NATIVE**

**Академично издателство „За буквите – О писменехъ“
София * 2022**

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	7
Валентин Вацев. Родното – хуманност и метафизика	11
О. А. Габриелян. Межкултурна комуникация как механизъм формиране на идентичност.....	18
Жоржета Назърска. „Тук“ и/или „там“: транснационални мрежи между Близкия изток и България (първата половина на ХХ в.).....	25
Таня Матанова. Българите в Германия и връзките им с българската родина.....	36
Владимир Пенчев. Родината като символ, или още веднъж за организационните структури на българските общности в чужбина	44
Ваня Добрева. Аспекти на родното (Българската общност в Крим)	52
Пенка Ватова. Родното като културно посредничество	64
Боян Аспарухов. Условия за развитие и опазване на народностното съзнание у българската общност в Украйна	71
Светла Шапкалова, Иван Карагеоргиев. Родната българска църковна община в Париж	81
Венцислав Велев. Българските културни институти в чужбина – инструмент за представяне на българската култура и за обединение на българската диаспора	90
Светла Шапкалова. Съхраняване на родните ценности в българските църковни общини в Европа.....	99
Стоян Трашлиев. С България от чужбина: или как да съхраним езиковото и културното ни наследство извън националните граници. Няколко разсъждения, основани на личен опит	108
Христо Милков. ЦРУ: Македония – вечната ябълка на раздора.....	117
Светлозар Елдъров. Като родни братя: българите в Хърватия – историческа динамика и съвременен състояние.....	125

Антоний Станимиров. Представата за родното и чуждото, пречупена през призмата на военните паметници. Материал за размисъл.....	137
Арсини Колев. Разделени между две родини	141
Ясен Пейчевски. Родният феномен читалището и връзката му с масонските ложи.....	146
Деница Мизинска. Родното и чуждото през призмата на Иван Вазов и Пенчо Славейков	153
Калоян Иванов. Личността на проф. Марин Дринов – олицетворение на всичко онова, което включва понятието „родно“.....	159
Бележки на рецензента.....	169

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият сборник си поставя задачата да представи резултатите от проучвания върху културологичния профил на българската диаспора в контекста на *родина/родно*. Става въпрос както за дискутиране на по-общия проблемен кръг, трактуващ категорията *родина/родно* като познание и опит, като емоционално и рационално състояние, но така също и за нейната основополагаща роля във формирането на представите за семейство и род, за принадлежност и оразличаване. В сборника намират място статии, които интерпретират смисъла на категорията *родина/родно* във философско-културологичен аспект, други обвързват нейните проявления с типични за българския исторически развой художествени явления и семантични структури.

Повечето изследвания показват, че българските мигранти възприемат категорията *родина/родно* като същностен културен спомен за прародината. В него са „запечатани“ образи и картини за ландшафта, за дома, за бита, за всекидневните отношения и комуникационните навици. Напускайки *родината/родното* (така е още от древността), мигрантът като че ли по-непосредствено и в дълбочина осъзнава високите стойности и ценностен смисъл на *родината/родното* – било по пътя на концептуализацията *Аз-Друг*, било посредством емоцията носталгия. Чуждата среда изисква динамизиране на културната памет, „изваждане“ на онези национално-емблематични спомени, които са фундамент в градежа на етнонационалната идентичност – съхраняването и развитието на езика, изповядването на религията, формите на израз на традиционната култура. Към наследената и доразвивана представа за *родина/родно* следващите поколения мигранти постепенно добавят и новия си опит в страната приемник. Разбирането за *родина/родно* се усложнява чрез допълнителните конотации от включването на диаспората в обществения живот в страната приемник.

По отношение на категоризирането на българската общност зад граница в сборника се възприе утвърденото деление на историческа и на съвременна българска диаспора.

Под историческа диаспора се разбират образуваните през вековете (от XVII докъм средата на XIX в.) български общности извън традиционно населените с българи територии, част от тогавашната Османска империя. Тези мигрантски общности са резултат от масовото преселение на българи – цели семейства и родове, цели селища – в нови държави (дн. Румъния, Молдова, Украйна, Русия, Унгария, Австрия, Сло-

вакия, Чехия). В историческата диаспора влизат банатските българи, бесарабските българи, българите градинари и др. Към историческата диаспора съставителите на сборника отнасяме и тези общности, които, поради исторически обстоятелства, остават извън границите на държавата България – българите в Република Турция, българите в Република Сърбия или Република Северна Македония.

За историческата българска диаспора, за нейната история и настоящо състояние съществува респектираща литература. На свой ред българската държава провежда политика, която подпомага усилията на отделните общности да съхранят и развият българския език и културни традиции. Още през 90-те години на ХХ в. са приети поредица от нормативни актове, които осигуряват обучението на чужди граждани с български произход във висшите училища на територията на България. Също така от България се командироваха учители по български език, история и хореография, които обучават новите поколения етнически българи в традициите на тяхната прародина.

На свой ред съвременната българска диаспора е образувана в резултат на политическа и/или икономическа миграция през ХХ–ХХІ в. Съвременната диаспора обхваща българи, живеещи в Западна Европа, в Южна и Северна Америка, в Близкия изток, в Южна Африка. Миграцията, която формира съвременната диаспора, се характеризира с различни периоди на по-спорадични или на по-интензивни (семејна миграция) емигрантски потоци, като най-масов характер има миграцията от края на ХХ и началото на ХХІ в.

По-масово (първата половина на ХХ в.) мигрантите напускат България по политически причини. По-късно се разширява икономическата миграция. Допълнителни причини за миграцията, макар и поединична, са смесените бракове и студентските бригади. Ще добавим и факта, че за настоящото образуване на съвременната диаспора допринасят: отпадането на визите, приемането на България в Европейския съюз, постъпателното отваряне на трудовия пазар за български граждани. В САЩ например по-масовата емиграция е резултат от програмата „Зелена карта“. Следователно съвременната диаспора включва пъстра мозайка от отделни групи и подгрупи българи. От гледна точка на своята етнокултурна, етнографска, конфесионална и/или езикова характеристика тяхното изучаване показва различия, рефлектиращи върху техните представи и оценки.

Част от настоящите български общности зад граница (основно мигриралите през последните три десетилетия) обаче не се еманципират напълно от държавата България. Те съхраняват българското си гражданство, участват активно в изборния процес, поддържат тесни

връзки с държавата по произход. В техните стратегически планове влиза и намерението да се върнат обратно в България. Тоест при тях представата за *родина/родно* съхранява актуалния си смисъл и значение, придобити в България.

Що се отнася до научните изследвания за съвременната българска диаспора, то те са резултат на единични, макар и много задълбочени проучвания. Изучават се характерни практики, институционални форми, комуникационни модели в българските общности, които обаче първа по-цялостно ще се теоретизират. На дискусия подлежи и релацията българска държава – съвременна диаспора, още повече, както и по-горе посочихме, че част от съвременната диаспора по-директно и непосредствено участва в настоящия обществен живот в България.

Вижда се, че в рамките на българската диаспора (историческа и съвременна) битуват концепти и действени представи за *родина/родно* като част от българската културна памет. Какво е тяхното съдържание, тяхната форма, изразната им природа – това са въпроси, които са в центъра на вниманието на авторите от настоящия сборник. Включените статии са резултат от проведената конференция „За българската диаспора – представите за родното“, в която участваха историци, философи, етнологзи, филолози и др. Изданието предлага разнообразие от изследователски наблюдения по отношение на *родина/родно*. Наред с респектиращите изследвания на утвърдени учени, в сборника се публикуват и докторантски проучвания, релевантни на дискутираните проблеми.

Сборникът със статии и конференцията са реализирани по проект „Булгарика – културологичен профил на българската диаспора“, Договор № КП-06-ОПР 05/10 от 17.12.2018 г., финансиран по Фонд „Научни изследвания“ към Министерство на образованието и науката. Проектът се изпълнява от екип на Университета по библиотекознание и информационни технологии в състав: проф. д-р Боряна Бужашка – ръководител на проекта, проф. дин Стоян Денчев, проф. дфн Иванка Янкова, проф. дфн Ваня Добрева, гл.ас. д-р Камелия Нушева и докторант Пролет Груева.

Надяваме се, че настоящият сборник ще допълни общото и специализирано знание за българската диаспора, за по-задълбоченото трактуване на представите за *родината/родното*. Изданието може да служи като учебно пособие за студенти от хуманитарните и обществените научни области. В същото време с информацията и обобщените практики сборникът може да подпомогне българските държавни и местни структури в разработката и актуализацията на политиките спрямо българите зад граница.

От съставителите

БЪЛГАРСКИТЕ КУЛТУРНИ ИНСТИТУТИ В ЧУЖБИНА – ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРЕДСТАВЯНЕ НА БЪЛГАРСКАТА КУЛТУРА И ЗА ОБЕДИНЕНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ДИАСПОРА

доц. д-р Венцислав Велев

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: *Функциониращите единадесет български културни института, които са разкрити извън територията на страната, са важен инструмент за реализиране на културната политика зад граница. В същото време те се явяват и партньор на организациите на българите в чужбина с оглед не само досег до съвременната българска култура, но и запазване на традициите и националната идентичност. Настоящата статия се спира върху присъствието на българските културни институти като обединителен център на българите, живеещи извън пределите на страната. Посочени са нормативните основания за тази им дейност. Приведени са и конкретни примери, които убедително разкриват тяхната роля в тази посока. Подчертана е необходимостта от по-ясно разписване на техните функции с оглед и на по-широко разгръщане на дейността им.*

Ключови думи: *български културни институти, българска диаспора, национална култура, идентичност*

Въведение

Българските културни институти (БКИ) в чужбина са специфични държавни културни организации, разкрити и функциониращи съобразно разпоредбите на Закона за закрила и развитие на културата (ЗЗРК). Дейността им се основава и на базата на подписани двустранни международни спогодби. Мисията им е насочена към популяризиране на българската култура и творци извън страната, като по този начин съдействат за разширяване на международното културно сътрудничество. В същия момент реализирани от тях инициативи неминуемо ги разкриват и като своеобразен обединителен център за българската диаспора, формирала се през годините в отделни държави. Всичко посочено неминуемо очертава БКИ като съществен сегмент в структурите на държавните институции, реализиращи провеждането на българската културна дипломация в чужбина. Поставените пред тях задачи се заключават в:

- подпомагане диалога и сътрудничеството с държави и международни институции от важно значение за българската външна политика;
- използване възможностите, които дава българската култура, за

разширяване на международната комуникация на страната;

- консолидиране на културния ресурс, в т.ч. на задгранични представителства и на български културни институти и общности в чужбина, за постигане на видимост на българската култура и значението ѝ като фактор в реализирането на външнополитическата програма.¹[1]

Настоящата статия се спира върху част от присъствието на БКИ, което е свързано не само с функциите им на културен и информационен институт, но и с тези, очертаващи го като съществен обединителен център на българите, живеещи извън пределите на страната. Посочени са нормативните основания, които дават възможност за разгръщане на тази допълнителна дейност. В подкрепа на това са приведени и конкретни примери от практиката, които убедително разкриват съществената роля на българските културни институти зад граница не само в градовете, в които са разкрити, но и в съответните страни като цяло по отношение на българската диаспора. Посоченото дава основание да се приеме, че БКИ се явяват важен инструмент за реализиране на националната политика, насочена към приобщаване на българите в чужбина към тяхната родина и запазване на националното им самосъзнание и самочувствие.

Изложение

1. Нормативна база, очертаваща дейността на БКИ

От създаването си българските културни институти извън страната се възприемат като специално разкрити зад граница структури, реализиращи част от националната културна политика. В съвременната нормативна база, регламентираща дейностите в сферата на културата, основната дейност на БКИ бива ясно разписана. В чл. 17, ал. 2 на Закона за закрила и развитие на културата (ЗЗРК) е отбелязано, че популяризирането на националните културни ценности извън страната е поверено като задача и е една от отговорностите на разкритите български културни институти. Работещи в изпълнение на постигнати двустранни междудържавни спогодби, същите съдействат за разширяване участието на Република България в

¹ Министерство на външните работи. Раздел „Култура дипломация“ – <https://www.mfa.bg/bg/3093>. Повече за историята и стратегията, заложената при изграждането на БКИ, вж.: Велев, В. Българските културни институти в чужбина – инструмент за популяризиране на българската култура извън страната, в контекста и на европейските измерения. – Общество на знанието и хуманизмът на XXI век. XVIII национална научна конференция с международно участие София, 1–2 ноември 2020 г. София: „За буквите – О писменехъ“, 2020, с. 282–291. ISSN 2683-0094.

различните форми на международно сътрудничество.² Именно поради това в страните, където биват ситуирани, БКИ работят под прякото ръководство не само на Министерството на културата, но и на българските дипломатически представителства (посолства). [2-1] Целите, които културните институти преследват, отговорностите и пътищата за тяхното решаване биват доразработени от Министерството на културата в приетата „Концепция за българските културни институти в чужбина“. В нея е записано, че БКИ активно работят за: разширяване на присъствието и влиянието на българската култура в страната домакин на института; утвърждаване на положителен образ на Република България посредством популяризиране постиженията на българската култура; утвърждаване мястото на българската култура в световните културни процеси; създаване на положителна среда за изграждане на трайни връзки и приятелски отношения между Република България и страната домакин в областта на културата; активно подпомагане на развитието на творческите индустрии и конкурентноспособността на българското изкуство; създаване на медийна и информационна среда в страната домакин, която да представя коректно българската култура във всичките ѝ аспекти.³

Базирайки се на посочените нормативни документи, може да се направи изводът, че функциониращите и понастоящем в единадесет европейски столици БКИ⁴ основно изпълняват задачи, свързани с представяне на образци на българската култура пред международната аудитория. Оценява се обаче и обстоятелството, че през годините в някои от тези страни има изградена и значителна по своя брой българска диаспора, която се нуждае от разпознаваемо от нея място, в което да може да се представя. Освен това същата има изградени и свои собствени организации, публичната дейност на които я определят като важен субект за популяризиране на българското културно наследство. Нужно е да се има предвид, че съобразно условията на развитие във всяка една държава, както и броя на българите, които живеят постоянно в нея, извън страната активно работят 752 организации в 35 страни, в т.ч. дружества, младежки организации, сдружения, църковни общини, училища, фолклорни състави, медии и др.⁵ Всички те са регистрирани в съответ-

² Закон за закрила и развитие на културата, ДВ, бр. 50 от 1 юни 1999 г., с изм. и допълн., последно изменение бр. 18 от 4 март 2022 г.

³ Концепция за българските културни институти в чужбина – www.mc.government.bg, l.

⁴ Към момента български културни институти са разкрити от държавата в 11 европейски столици: Виена, Будапеща, Братислава, Берлин, Париж, Рим, Лондон, Будапеща, Прага, Москва, Скопие.

⁵ По официално публикувани данни към м. март 2022 г. организациите на българите извън страната са разпределени както следва: 126 в САЩ; 46 в Канада; 2 в Бразилия; 9 в Аржентина; 7 в ЮАР; 60 в Испания; 3 в Португалия; 30 във Франция; 47

ствие с действащото законодателство на съответната страна. Това дава основание за преки контакти и сътрудничество между БКИ и тези организации, като в същото време се оценява и самостоятелността и спецификата на всяка една от тях. По този начин, извън останали определени възможности за финансова и логистична подкрепа, формираната на българите в чужбина биват подпомогнати от страна на българската държава, като за целта получават съдействие за осъществяване на инициативи, насочени да съхранят националната идентичност, култура, традиции и език. В този смисъл са и разписаните текстове в Закона за българите, живеещи извън Република България (ЗБЖИРБ)⁶, където е посочена необходимостта на всеки един българин зад граница да се осигури възможност за запознаване с многовековната българска култура и наука, както и той да се стимулира за участие в нейното развитие, според желанието и интересите му. Този си ангажимент българската държава реализира както посредством специално създадената Държавна агенция за българите в чужбина (ДАБЧ) [2-2]⁷, така и чрез различни институции (чл. 12 на ЗБЖИРБ), включително и такива, които са на различно от агенцията административно подчинение. Макар че няма изрично упоменаване на това кои са тези институции, то тук може да се намери пресечна точка със задачите, които на национално ниво държавата посредством Министерството на културата е възложила на БКИ [2-3]⁸. В концепцията за тяхното развитие е посочено, че освен основните им задачи, свързани с популяризиране на културни образци, БКИ е нужно активно да съдействат за *„подпомагане на запазването на българската национална културна идентичност и интегрирането ѝ в културното многообразие, съществуващо в Европа и света; съхраняване на българските национални културни характеристики; разширяване и задълбочаване на връзките и контактите на българската култура в света“*. По този начин задължението за подпомагане дейността на дружества и организации на наши сънародници в отдел-

във Великобритания; 8 в Белгия; 13 в Нидерландия; 15 в Италия; 49 в Германия; 1 в Дания; 1 в Люксембург; 9 в Швеция; 4 в Норвегия; 78 в Украйна; 19 в Румъния; 15 в Унгария; 10 в Словакия; 12 в Чехия; 21 в Австрия; 25 в Гърция; 7 в Турция; 6 в Полша; 3 в Хърватия; 40 в Молдова; 10 в Швейцария; 35 в Сърбия; 7 в Северна Македония; 4 в Албания; 28 в Русия, 1 в Грузия; 1 в Кувейт – източник: Държавна агенция за българите в чужбина – <https://www.aba.government.bg/>.

⁶ Закон за българите, живеещи извън Република България. Обн. ДВ, бр. 30 от 11 април 2000 г., с изм. и допълн., последно в бр. 21 от 12 март 2021 г.

⁷ Повече за мисията и дейностите на Държавната агенция за българите в чужбина вж. на <https://www.aba.government.bg/>.

⁸ Повече за отговорностите на Министерството на културата по провеждането на държавната политика в сферата на културата извън територията на страната вж. на www.mc.government.bg.

ните страни се определя за пряк ангажимент и в дейността на БКИ⁹. В изпълнение на това, осъществявайки контакти на различно ниво, включително и с отделни представители на българската диаспора и нейните организации, българските културни институти координират с тях част от своята програма. Особено активно в това отношение те си партнират с разкритите зад граница български училища и лектории. Така се постига синхрон в провеждането на съвместни инициативи, който през годините се превръща в устойчива практика. Налага се убеждението, че сред дейностите, които българската общност изявено подкрепя, са провеждането на курсове по български език, сформиранието на танцови и певчески състави, както и даване възможност за изява по време на организирани различни традиционни за българската нация или на местната диаспора празници.¹⁰ [2-3]

2. Подбрани примери за осъществени дейности от страна на БКИ, насочени пряко и към консолидиране на българската диаспора

Дейността на БКИ в отделните държави е разностранна. Макар и основно съсредоточена в организирането и провеждането на различни публични събития, в т.ч. изложби, концерти, представяния на отделни произведения или творци, обучения, все повече тя се насочва и към създаването на форми, съдействащи за организирани срещи на членовете на българската общност, както и активно включване в нейни инициативи. Работи се с различни възрастови групи, като основен акцент е поставен върху децата. В същото време, посредством използването на отделни медийни канали, се постига и максимално обхващане на голям брой публика (потребители), което спомага не само за отстояване на националната идентичност, но и за популяризиране на нейната същност.

2.1. Български културен институт във Виена, Австрия – „Дом Витгенщайн“

Българският културен институт във Виена – „Дом Витгенщайн“, е сред най-значимите културни средища извън страната. Създаден през 1978 г. под формата на разширена културна служба към посолството на Република България в Австрия, същият развива активна дейност, насочена към популяризиране на българистиката сред австрийската и немскоезичната като цяло общественост. Организирането и провеждането на разнообразни прояви нарежда „Дом Витгенщайн“ сред търсените кул-

⁹ Концепция за българските културни институти в чужбина – www.mc.government.bg.

¹⁰ Отчети за изпълнение на стратегическите цели на МК за периода 2017–2020 г. – www.mc.government.bg.

турни средища в австрийската столица. Живеещата там значителна по брой българска общност от години припознава центъра като естествено притегателно място на българите и техните наследници, живеещи не само на територията на Виена, но и в цяла Австрия. Провежданите различни по своя характер събития активно се посещават от българската общност. С особена сила това важи за всички публични прояви, проведени в концертния салон на центъра, по времето на които освен досег с творци и тяхното творчество се подпомага и общуването между самите българи, живеещи постоянно на територията на Австрия. Обединени в 21 регистрирани организации, те не само осъществяват непрекъснати контакти помежду си, но и работят изключително активно и в тясно сътрудничество с БКИ. Към това може да се прибави и една от най-значимите дейности на центъра през последните години – провеждащата се в няколко поредни издания Международна интердисциплинарна конференция за студенти и докторанти. Посветена на различен кръг от въпроси, свързани с българистичната проблематика, в нея участие вземат както български учени, така и много австрийски и други изследователи. В отделните панели се дискутират и част от вълнуващите диаспората въпроси, поставени в контекста и на съвременното европейско измерение. Обсъждат се предложения и конкретни мерки за преодоляване на идентифицираните проблеми. Това се оказва една много добра и успешна практика, която неминуемо спомага и за подпомагане решаването на някои от проблемите, наблюдаващи се сред българите не само във Виена, но и в други райони на австрийската държава. Издаването на сборници с отделните доклади също се явява положителен момент в посока отстояване на националната кауза и непрекъсване на връзката с родината сред младото поколение, израстващо извън границите на страната.¹¹

2.2. Български културен институт в Лондон, Великобритания

Разкритият през 2011 г. български културен институт в Лондон е сравнително нов. Въпреки това още от самото си начало той поема мисията да работи за популяризиране на българската култура, изкуство и език, както и за предоставяне на информация, свързана с културно-историческото наследство на страната. Освен традиционните културни прояви – организиране на изложби, концерти, спектакли, БКИ разгръща и широка дейност, насочена към съхраняване на националната идентичност. Това намира своето изражение в три от дейностите, които се радват на все по-голяма популярност не само сред българската общност, но и

¹¹ Повече за дейността на БКИ „Дом Витгенщайн“ вж. на: <http://www.hauswittgenstein.at>.

сред много чужденци. На първо място може да се посочи работата, свързана с предоставянето на възможност за четене на българска литература. Към центъра е обособена библиотека, която разполага с богат фонд от художествена, научна и справочна литература, речници, филми и др. материали. Библиотеката е отворена за посетители всеки делничен ден. Дейността е обогатена с организирането на творчески вечери, срещи с български автори, както и провеждането на поредици от литературни срещи – всички очаквани и предпочитани от българите, живеещи в Лондон. Като продължение на тази форма на обединение на българската диаспора е и организирането на курсове по български език, които все повече се търсят. Разкрити са още и курсове, които са насочени към популяризиране на българските традиционни занаяти и кухня, а по този начин и към предаване на познанието, свързано с тях, на младите българи, които живеят основно извън естествените граници на родината си. За разширяване обхвата на това присъствие от страна на БКИ се осъществява активно сътрудничество с различни български асоциации и сдружения, които функционират на територията на Великобритания. Тук следва да се отбележи, че те са изключително много. Разкрити са 47 сдружения, които официално са регистрирани съобразно местното законодателство. Всички те до голяма степен координират дейностите си с културния институт, както и организират съвместни изяви.¹²

2.3. Български културно-информационен център в Скопие, Република Северна Македония

Започналият да функционира през 2006 г. Културно-информационен център (КИЦ) на Република България в Скопие очаквано бързо се превръща в естествен център на българите, живеещи в западната ни съседка. За разлика от останалите БКИ, той е замислен като такъв, който не само да представя достиженията предимно на съвременните българските творци, но и да съдейства за обединението на многобройните българи, живеещи на територията на съседна Северна Македония. В изпълнение на тази цел сред основните дейности на КИЦ се откроява популяризиране на българската литература, а оттук и на съвременния книжовен български език. Именно затова и в името на центъра има определението „информационен“. Разкритата към него богатата библиотека съдържа няколко хиляди заглавия, като наред с класическите автори, акцент е поставен и върху съвременните образци на литературата ни. Привличането на нови читатели е основен елемент от ежедневната дейност на служителите в центъра. В рамките на органи-

¹² Повече за дейността на БКИ в Лондон вж. на: <http://bg.bcilondon.co.uk/>.

зираните прояви съществено внимание се обръща на нуждата от подкрепа по отношение съхраняване на културната идентичност на местното население, което в голямата си част има и български корени. С всичко това се спомага и за утвърждаване на българското самосъзнание на хората, определили се за българи. В тази посока центърът работи активно с представители на разкритите български организации, които на територията на Северна Македония са сравнително малко на брой – само 7, но обединяват значителен брой българи. Набелязват се мерки за засилване на това партньорство, което в определени моменти по различни причини бележи и спад.¹³

Заклучение

Българските културни институти, които осъществяват своята дейност извън страната, се очертават като важно звено от цялостната държавна културна политика. Макар под формата на специално създадени институции, които основно съдействат за популяризирането на българските творци, както и представяне на културно-историческото наследство пред чужда публика, същите се превръщат във важен партньор на българската диаспора по отношение на отстояването на нейната национална и културна идентичност. В съвременното глобализиращо се общество, когато все повече идентичността е застрашена от изчезване, тази отговорност се явява първостепенна задача и следва да бъде неотменима част от политиката на българските институции. Именно в тази посока трябва да се насърчават и координират усилията както на държавата, така и на организациите на българите, сформирани от тях извън пределите на страната. В тази посока ролята на БКИ е безспорна и следва да се доразвива и при нужда да се включват нови елементи за работа. Това налага и разработването на нова и ясна концепция, която да отговаря и на съвременните условия на живот. По този начин ще се постигне не само по-голяма видимост на БКИ, но и ще се съдейства за осезаемо приобщаване и активна работа с българската диаспора.

Използвани източници

[1] Велев, Венцислав. Българските културни институти в чужбина – инструмент за популяризиране на българската култура извън страната, в контекста и на европейските измерения. – В: Общество на знанието и хуманизмът на XXI век. XVIII национална научна конференция с международно участие София, 1–2 ноември 2020 г. София: „За буквите – О писменехъ“, 2020, с. 282–291. ISSN 2683-0094.

¹³ Повече за дейността на КИЦ на Р. България в Скопие вж. на <http://www.kicbg.com/>.

[2] Web sites:

Web-1: <https://www.mfa.bg/> (последно посетен на 29.03.2022).

Web-2: <https://www.aba.government.bg/> (последно посетен на 29.03.2022).

Web-3: <http://mc.government.bg/> (последно посетен на 29.03.2022).

BULGARIAN CULTURAL INSTITUTIONS ABROAD – ASSISTANCE FOR PRESENTATION OF BULGARIAN CULTURE AND FOR UNIFICATION OF THE BULGARIAN DIASPORA

***Abstract:** The eleven Bulgarian cultural institutes, which have been opened outside the country, are an important tool for the implementation of cultural policy abroad. At the same time, they are a partner of the organizations of Bulgarians abroad, in view not only of the contact with the contemporary Bulgarian culture, but also of the preservation of the traditions and the national identity. This article focuses on the presence of Bulgarian cultural institutes, as a unifying center of Bulgarians living outside the country. The normative grounds for this activity are indicated. There are also specific examples that convincingly reveal their role in this direction. The need for a clearer description of their functions is pointed out, with a view to a wider development of their activities.*

***Keywords:** Bulgarian cultural institutes, Bulgarian diaspora, national culture, identity*

Assoc. Prof. Ventsislav Velev, PHD
University of Library Studies and Information Technologies
E-mail: v.velev@unibit.bg

**ЗА БЪЛГАРСКАТА ДИАСПОРА –
ПРЕДСТАВИТЕ ЗА РОДНОТО**

Сборник
Първо издание

Съставители
проф. д-р Боряна Бужашка, проф. д-р Ваня Добрева

Научен редактор
доц. д-р Диана Стоянова

Научен рецензент
доц. д-р Нина Дебрюне

Редактор и коректор
д-р Милена Тодоракова

Дизайн на корицата
д-р Ралица Йотова

Предпечат и печат
БПС ООД
Формат 70/100/16
Печатни коли 11

Академично издателство „За буквите – О писменехъ“
София, 2022

ISBN 978-619-185-544-5